

Jó gyakorlatok az akadálymentes turizmusban – Magyarország¹

Az emberek többsége számára magától értetődő az akadálymentes élet. Valójában azonban egyes becslések szerint az európai lakosság mintegy 10% érintett valamilyen fogyatékoságban, sőt a Eurostat 2022-es adatai szerint arányuk meghaladja a teljes lakosság negyedét, a megkérdezett lakosság önbevallása szerint (ec.europa.eu 2022). A fejlett országokban a turisztikai kínálat szervezése során is egyre nagyobb figyelmet kap az akadálymentesítés, részben humanitásból, részben felismerve az ebben rejlő jelentős üzleti lehetőséget. Legáltalánosabban megfogalmazva, az akadálymentes turizmus a mindenki számára egyenlő módon elérhető turizmust jelenti, beleértve a fogyatékosággal élőket, az átmenetileg mozgáskorlátozottakat, az időseket, a kisgyerekeseket és a többgenerációs családokat. Ennek megfelelően az egyenlő esélyű hozzáférés vizsgálatának a fő területei megegyeznek a turizmus kínálati oldalának fő területeivel, úgymint: szálláshely-szolgáltatás; vendéglátás; turisztikai attrakciók; közlekedés; kommunikáció. Ezek közül a szakirodalom a legtöbbet talán éppen az attrakciók akadálymentesítésével foglalkozik, valószínűleg azzal összefüggésben, hogy az attrakciók jelentős része állami tulajdonú közintézményként működik (Csesznák É. et al. 2009, Káldy M. 2010).

Az akadálymentes turizmus célcsoportjának már maga a lehatárolása is problémába ütközik. A közvélemény sokszor nem is sorolja az érintettek közé azokat, akik élethelyzetüknél fogva rövidebb vagy hosszabb ideig tartoznak a célcsoport tagok közé: például kismamák, műtét utáni felépülés alatt lévő időszakosan mozgáskorlátozottak, illetve az idős korosztály. Márpedig utóbbiak aránya az összlakosságon belül folyamatosan nő, és számukra az akadálymentesítés számos formája elemi szükségletként jelenik meg. Nagyon sokan élnek tehát valamilyen tartós

¹ Az Európai Unió finanszírozásával. A tanulmány az Európai Unió Erasmus+ programjának támogatásával jött létre, a „The development of the innovative educational method of ACCESSIBLE tourism in Central Europe” – ACCESSIBLE című, 2022-2-HU01-KA220-HED-000099410 azonosítószámú projekt keretében. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

vagy átmeneti fogyatékossgal, ami akadályokat jelenthet a számukra az életük során, és korlátokat jelenthet az utazásaik megvalósításában. Valójában „az akadálymentes turizmus nem más, mint egy folyamatos törekvés, mely arra irányul, hogy minden úti cél, idegenforgalmi termék és szolgáltatás elérhető legyen minden ember számára, függetlenül bármely fizikai korláttól, fogyatékossgától vagy kortól, és attól, hogy magán- vagy köztulajdonban lévő turisztikai helyszínekről van-e szó” (Akadálymentes Turizmus 2017).

A deklarációk szintjén az akadálymentesítés már nem kérdéses, a valóság azonban, mint azt hazai és nemzetközi kutatási tapasztalatok mutatják, más képet mutat. Amikor a fogyatékossgal élők és a turizmus kapcsolatát szeretnénk feltérképezni, mindig szem előtt kell tartani, hogy a különböző fogyatékossgal élő vendégeknek eltérő speciális igényei vannak. Számukra azonban az akadálymentesítés létfontosságú, hiszen sok esetben sajátos igényeik figyelmen kívül hagyása ellehetetlenítheti a turizmusban való aktív részvételt. Magyarországon a fogyatékos emberek turisztikai lehetőségei, így szokásai és igényei, egyes elemeikben lényeges különbségeket mutatnak az általános lakossági mintán mért jellemzőkhöz képest.

A fogyatékossg fogalmának meghatározásakor nem vagyunk könnyű helyzetben, hiszen sokféle formája van. „Nemcsak a mozgásukban korlátozott személyeket, a látás- és hallássérülteket, értelmi fogyatékossgban szenvedőket sorolhatjuk ide, de azokat is, akik egyéb, életminőségükre hosszú távon kiható betegségekben szenvednek, pl. allergiával küzdenek” (Zsarnóczky, M. 2018:39). A WHO becslései alapján a Föld minden 6. lakója küzd valamilyen fogyatékossgal, arányuk pedig folyamatosan nő (WHO 2011). A 2006-ban az Egyesült Nemzetek által elfogadott és Magyarországon is kihirdetett Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény kötelezi a részes államokat, hogy biztosítsák a fogyatékossgal élő személyek hozzáférését a sport-, üdülési és turisztikai helyszínekhez és szolgáltatásokhoz (2007. évi XCII. tv.). Bennünket is érinthet bármikor ez a kérdés, gondoljunk csak az életkorunk előrehaladtára (de egy baleset is bármikor tehet valakit tartósan fogyatékossgá). Éppen ezért napjainkban már különös súlyt ad a problémának az előregedő társadalmak képe. A különleges igények idősebb korban mindenkinél előfordulnak, de emellett számos olyan egyéb élethelyzet lehetséges, ami a speciális igényeket megalapozhatja: pl. baleset utáni rehabilitációban részesülők, kisgyermekes családok (Darcy, S.–Dickson, T. J. 2009).

Az ENSZ turisztikai világszervezete, az UNTWO elkötelezetten támogatja az akadálymentes turizmust. Ennek jegyében a 2016. évi Turizmus Világnapot is ennek a témának szentelte. A szervezet számos ajánlást fogalmazott meg és kézikönyvet adott ki a kérdéssel kapcsolatban (UNWTO 2016).

Az emberiség története során számos erőfeszítést tett az akadálymentesítés terén, széles körben felismert társadalmi üggyé azonban csak a 20. század második felében vált. Ez időben egybeesik a turizmus tömegjelenséggé válásával. Ma már többnyire elfogadott, hogy mindenki számára biztosítani kell azt, hogy valamely fogyatékosága ellenére is ugyanúgy része lehessen az utazás adta örömeiben, mint bárki másnak, „hiszen az élet teljességének élvezete mindenkit megillető jog” (Végh, Zs. 2005:31). Az Európai Parlament az európai turizmus előmozdításának új kihívásairól és elképzeléseiről szóló 2015. október 29-i állásfoglalása hangsúlyozza a fenntartható, felelős és akadálymentes turizmus fejlesztésének jelentőségét; a „turizmus mindenkinek” elvét; hogy a turizmus teljes mértékű akadálymentesítése és megfizethetősége az ágazat fenntarthatóságának kulcseleme. Javasolja, hogy a tagállamok fejlesszenek ki egy Európa-szerte egységes és átlátható címkerendszert az akadálymentes ajánlatokra, valamint az idegenforgalmi ágazatra vonatkozó gazdasági támogatási programok keretében tegyék támogatási kritériummá az akadálymentesség megteremtését (eur-lex.europa.eu).

A szabályozás szintjén Magyarországon sincs elmaradás az Európai Unió más országaihoz képest. Az 1998. évi XXVI. törvény alapján a fogyatékossgal élő személynek joga van a számára akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezethez. Lehetővé kell tenni számukra a művelődési, kulturális, sportlétesítmények látogatását, továbbá a közlekedési rendszerek és eszközök biztonságos igénybevételét. A 2015-ben elfogadott új Országos Fogyatékossgügyi Program (2015–2025) megállapította, hogy a szolgáltatók még nem ismerték fel a fogyatékos emberek jelentette turisztikai lehetőségeket. Ezért fontos a meglévő turisztikai keresletfelmérések frissítése, illetve a turisztikai szakmán belüli terjesztése, továbbá a szolgáltatók és a személyzet képzése, érzékenyítése. Hangsúlyozza a program az egyetemes tervezés elvének érvényesítését is: a cél a fogyatékos személyeknek szóló turisztikai programcsomagok működtetésének ösztönzése, amelyek a hozzáférhetőségét komplexen célozzák. Kiemeli a hozzáférhető honlapok és akadálymentes elektronikus szolgáltatások fejlesztését.

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Magyarországon a KSH 2011-es népszámlálási adatai szerint 595 187 fogyatékossgal élő személy élt. Véleményünk szerint az akadálymentes turizmus szempontjából érintett népességszám már akkor ennél jóval nagyobb lehetett, mivel vélelmezhető, hogy egy jó egészségi állapotnak örvendő idős ember nem sorolja magát a fogyatékossgal élők közé, ugyanakkor a turisztikai szolgáltatások igénybevétele során már igényt tart az akadálymentesített lehetőségekre. A 2022-es népszámlálási adatokból láthatjuk, hogy a KSH szakemberei is új terminológiát vezettek be a kérdéskör vizsgálata során: már nem csak a fogyatékossgal feltárására irányultak a különböző kérdések, hanem a hétköznapi tevékenység során meglévő akadályoztatásra is (KSH 2023). Így a legfrissebb népszámlálási eredmények között a témánk szempontjából jelentős ellentmondást lehet látni: a hagyományos fogyatékossgal élők száma a 2011-es népszavazáshoz képest közel a felére csökkent. (Az érintettek köre 499 ezer volt 2011-ben, míg 2022-ben már csak 273 ezer fő vallotta magát fogyatékossgal élőnek.) Ezzel szemben 2022-ben a magyar lakosság 6,6%-a vallotta magát súlyosan korlátozottnak, 16,4%-uk pedig nem súlyos korlátozottsággal él. Kutatóként meg kell állapítsuk, milyen minőségi és mennyiségi változáson ment át a társadalom a fogyatékossgal megélésének és az azzal való együttélésnek a tekintetében. Megállapítható, hogy sokan, akik korlátozottsággal élnek, nem sorolták magukat a fogyatékossgal élők közé. A KSH legújabb adataiból az is jól látszik, hogy az életkor előrehaladtával jelentősen nő a súlyos és a nem súlyos akadályoztatással élők száma, ezzel együtt pedig bővül az akadálymentes turizmus potenciális célcsoportjához tartozóknak a köre (Farkas, J. et al. 2023).

A turizmus társadalmi jelenséggé válása következtében az életminőség alakításának is fontos tényezőjévé vált (Gonda, T. et al. 2019). Napjainkban szerencsére elfogadottá vált, hogy a fogyatékossgal élők számára az utazásokat megkönnyíteni, az ehhez szükséges fizikai feltételeket biztosítani nem csak emberieségi, etikai, erkölcsi és egyben jogi kötelességünk, hanem a fogyatékossgal élő személyek turizmusa gazdasági szempontból is fontos kérdés. Jelenleg ez egy kihasználatlan rést jelent a turizmus piacán, bár az elmúlt időszakban számos pozitív ellenpélda is látható a fogyatékossgal élők bevonására a turizmusba (Buhalis, D. et al. 2012). Azonban erre a kihasználatlan piaci szegmensre nem egy homogén csoportként kell tekinteni, hiszen a fogyatékossguk fajtájától és mértékétől függően más és más különleges igényeket támasztanak a szolgáltatással szemben. Vannak olyan akadályok, amelyek valamennyi

utazót érinthetnek, és olyanok is, amelyek csak egyes szűkebb szegmensek számára jelentenek leküzdhetetlen problémát (Shaw, G. – Coles, T. 2004). A különböző fogyatékoságok megléte eltérő és speciális igényeket eredményez, melyekre speciális ötletekkel, megoldásokkal lehet reflektálni. A vakok és nagyothallók (süketek) igényeit, és az ő igényekre tervezett akadálymentesítéssel kapcsolatos kreatív megoldásokat mutatja be Zajadacz (Zajadacz, A. 2014; Zajadacz – Lubarska, A. 2020).

Az egyes turisztikai desztinációk más szinten állnak az akadálymentesség megvalósításában. Vannak olyan úticélok, amelyek különleges ajánlatokat dolgoznak ki a fogyatékosággal élők számára, mások egyenesen megkülönböztető jegyként tüntetik fel az akadálymentességet – felismerve az ebben rejlő piaci lehetőséget. Sajnos még mindig vannak olyan desztinációk is, amelyek egyáltalán nem foglalkoznak ezzel a kérdéssel. A nemzetközi turisztikai forgalom meghatározó európai országai érezhető módon nagy hangsúlyt fektetnek erre a kérdésre. Így kiemelést érdemelnek Spanyolország (Vila – Darcy – González 2015) és Olaszország (Agovino, M. et al. 2017) turisztikai akadálymentesítés terén tett törekvései. A volt szocialista országok közül Lengyelországban fordítanak nagy figyelmet a téma kutatására (Zajadacz, A. 2014, 2019), és egyértelműen látszik az is, hogy a magyarországi kutatók körében is növekszik az érdeklődés az akadálymentes turizmus kutatása iránt. Személyes tapasztalataink szerint a magyarországi gyakorlathoz képest lényegesen jobb a helyzet Németországban, ahol az élet minden területén (beleértve a turizmus számára kiemelten fontos közlekedést) korrekt megoldások találhatók az akadálymentesítésre, az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására.

Az akadálymentes turizmus megvalósítása nem egyenlő a fizikai akadálymentesítéssel, az akadálymentes desztináció által adott élmény ennél sokkal többet jelent: a függetlenség, egyenlőség és emberi méltóság elveinek a megvalósítását a turisztikai élmény során is. A hely szellemiségének a megtapasztalása, az adott földrajzi tér felfedezése a fogyatékosággal élők számára is ugyanolyan fontos, mint bárki másnak. Éppen ezért a téma vizsgálata során annak földrajzi vonatkozásaira is ki kell térni. Fontos szempontokat kaphatunk Kitchin munkáiból a hely értelmezéséről (Kitchin, R. 2009), a pozitív geográfia közelítésmódjának és értékrendjének az érvényesítéséről (Kitchin, R. 2015) és az okos település veszélyeiről és lehetőségeiről (Kitchin, R. – Dodge, M. 2017). Általánosan elfogadott az, hogy az utazás, nyaralás élménye erősíti a

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

szubjektív boldogságérzetet (Csapó J. et al. 2018). Különösen igaz ez a megállapítás a fogyatékossgal élők esetében, akik számára a turizmus sokszor a megpróbáltatásokkal teli mindennapokból való kiszakadás lehetőségét hordozza. Az utazás sok esetben ünnep a számukra, és az élmények segítik őket a kapcsolatteremtésben, a társadalomba való könnyebb beilleszkedésben is (Gálné Kucsák K. 2008).

Több empirikus kutatás bizonyította Magyarországon, hogy a fogyatékossgal élőknek jelentős problémáik merülnek fel az utazásaik során, és fogyatékossguk akadályozza őket utazási terveik megvalósításában. Ezért választják sokan a „nemutazás” lehetőségét (Csapó J. – Gonda T. 2019, Csapó J. et al. 2019). A mozgáskorlátozottak mintegy felét akadályozta fogyatékossguk valamilyen turisztikai program megvalósításában, a látássérültek esetében ez az arány 75% (Motiváció alapítvány és a Revita alapítvány kutatóműhelye 2009). A fogyatékossgal élő vendégek magas színvonalon történő kiszolgálása empátiát, odafigyelést követel meg a turisztikai iparág résztvevőitől.

Az „akadálymentesítés” nagyon tág fogalom, és számos egyéni igényt fed le. Ezért, mint ahogyan nem könnyű magát a célcsoportot lehatárolni, úgy nem könnyű, és nem is lehetséges feltérképezni teljes körben mindazt, amit a különböző fogyatékossgal vagy károsodással élő emberek nagyon széles körű igényeinek kielégítése érdekében tesznek. Fontos kiinduló alapvetés viszont az, hogy bármely turisztikai fogadóterület akadálymentesítésére vonatkozó elképzelése, valamint a jogszabályok és a szakpolitikák érvényre juttatása csak akkor lehet sikeres, ha a teljes turisztikai ellátó láncot érinti. Ha a turisztikai termék bármely eleme elérhetetlen az adott fogyatékossgal élő számára, akkor már nem csak a komplex vendégélmény lesz lényegesen kisebb, hanem akár ellehetetlenülhet az utazás is egy fogyatékossgal élő számára. Az akadálymentesítésre törekvő desztináció az információnyújtástól kezdve a vásárlói útvonalon keresztül az épített környezet akadálymentesítése mellett a turisztikai ellátási láncban (azaz a turisztikai szolgáltatók körében) is akadálymentesítést célzó változásokat kell végrehajtson. Ha az inkluzív turizmus a fogyatékkal élők számára valósággá válik, akkor az már azt jelentené, hogy az ellátási lánc minden részének, vagyis azoknak a különböző szakaszoknak, amelyeken az emberek a döntéshozattól (tájékoztatás és marketing), a foglalástól, az utazástól, a célállomásig és annak környékéig, valamint az ott szerezhető élmények helyszínéig akadálymentesítettnek kell lennie. Egyesek számára ez az igény

olyannyira kritikus, hogy ha bármelyik részén nem sikerül biztosítani az egyenlő esélyű hozzáférést, akkor az akadályozza őket, és azt jelentheti, hogy potenciálisan kizárják őket a turizmussal kapcsolatos élmények teljes körű élvezéséből.

A tájékoztatás minden látogató számára létfontosságú. Még fontosabb azonban a speciális hozzáférési követelményekkel rendelkező emberek számára. A hozzáférhetőséggel kapcsolatos információkra az egész ellátási láncban szükség van. A különböző embereknek különböző típusú és részletességű információkra van szükségük annak eldöntéséhez, hogy egy hely alkalmas-e számukra. Az információ kulcsszerepet játszik a döntéshozatali folyamatban és a látogatók vonzásában, és ezen információk minősége, pontossága és megbízhatósága kulcsfontosságú. Az akadálymentesítéssel kapcsolatos információnyújtás nemcsak a potenciális látogatókkal való kommunikációban játszik kulcsszerepet, hogy segítse őket a döntéshozatalban, hanem az ellátási láncban meglévő helyzetet is jelezheti, így azonosítani lehet az úti célon belüli akadálymentesítés erősségeit és gyengeségeit. A változások előrehaladtával és a hozzáférhetőséggel való foglalkozással az ellátási láncban az információkat frissíteni kell, hogy tükrözzék ezeket a változásokat. Lényeges megjegyezni, hogy a hozzáférhetőség kérdése a személyes hozzáférési igényektől függ. Egyesek számára a turizmus ellátási láncának teljes egészében hozzáférhetőnek kell lennie, míg másoknak csak egyes részeiben. Ez azonban megerősíti annak szükségességét, hogy a teljes ellátási láncot akadálymentesíteni kell, ha a fogadó területet vonzóvá akarja tenni és ki akarja szolgálni a nagyszámú és egyre növekvő számú, akadálymentesítésre szoruló embert. Ezért a teljes körű akadálymentesítés valószínűleg csak akkor valósul meg, ha egy úti cél a teljes ellátási lánc vagy a látogatói élmény teljes egészében inkluzív.

Ez annak a felismerésnek a következménye, hogy a sikerhez az adott turisztikai desztinációnak befogadónak kell lennie, mivel ez gazdasági, társadalmi és kulturális előnyökkel jár nemcsak a lakosok, hanem az ide látogatók számára is. Természetesen a könnyebb megközelíthetőség növeli annak lehetőségét, hogy több ember látogasson el ide akár üzleti vagy szabadidős céllal, akár barátok és családtagok látogatására, és élvezze a város nyújtotta lehetőségeket. Megközelítésük eltérő lehet, és az, hogy mit tudnak tenni, a rendelkezésre álló erőforrásoktól függ, nemcsak a költségvetés, hanem az emberi erőforrások tekintetében is. Van néhány példa arra, hogy az akadálymentes turizmus üzleti érvei egyértelműek, például lehet számszerűsíteni az egyes

szállodákban biztosított emelőberendezések megtérülését. Azonban, ahogy számos jelentés kiemeli, többet kell tenni annak érdekében, hogy az iparággal megismertessük az akadálymentesítés előnyeit, és ehhez további mélyreható esettanulmányok készítésére van szükség. A vállalkozásoknak is meg kell érteniük, hogy mit tehetnek az akadálymentesítés érdekében.

Az elmúlt években Magyarországon számos olyan kezdeményezés született és szervezet kezdte meg működését, amely kifejezetten a fogyatékossgal élők számára nyújt segítséget, beleértve az utazásban való részvétel támogatását is. Van kifejezetten (fogyatékossgal élők által validáltan) akadálymentesített szálláshelyeket, vendéglátóipari létesítményeket és turisztikai attrakciókat tartalmazó adatbázis, van példa arra, hogy fogyatékossgal élőket vonnak be a turisztikai szolgáltatás nyújtásába, például városvezetésbe, és arra is, hogy a felsőfokú oktatás tantervébe emelik be a fogyatékossgal élők turizmusának szervezését, támogatását segítő ismeretek átadását. Arra is van példa, hogy alapvetően más érdekvédelmi, civil szervezet karolja fel a fogyatékossgal élők támogatását és hoz létre (akár minősített) horgászhelyeket, hogy a Magyarországon legnagyobb tömeget megmozgató szabadtéri tevékenységbe is be tudjanak kapcsolódni azok, akiknek ezt korábban fogyatékos voltuk nem tette lehetővé.

A magyarországi turizmus fellendítését célzó innovációs ötleteket gyűjtő és értékelő országos CheckINN Turisztikai Innovációs Versenyen 2023-ban a szervezők értékelése szerint a pályázatok között érezhető volt az érzékenyítő célú projektek száma növekedése, ami egy, már korábban elindult folyamat része. A fődíjat a kettő közül az egyik kategóriában is a tavalyi évben egy olyan csapat nyerte el, akik innovatív projektjének lényege – többek között – egyedi technikai megoldások fejlesztésével látássérültek számára elérhető turisztikai lehetőségek megteremtése.

A számos friss kezdeményezés, tapasztalat elemzése alapján a jó gyakorlatokkal szemben az alábbi elvárásokat fogalmaztuk meg:

A „jó gyakorlat” olyan módszert, tevékenységet jelent, amely olyan ötleteket, eljárásokat foglal magában, melyek elősegítik az adott vállalkozás, szervezet fejlődését, esetünkben az akadálymentes turizmussal kapcsolatos szolgáltatások nyújtását, a szolgáltatások magas színvonalú gyakorlatának a kialakítását.

Ennek megfelelően egy jó gyakorlat

- legyen sikeres;
- legyen innovatív;
- legyen más területeken is alkalmazható;
- legyen fenntartható; és
- szolgáljon pozitív például másoknak.

Az alábbi tíz gyakorlat a fenti elveknek mindenben megfelelő gyakorlatok gyűjteménye.

1. Access4you védjegy

Jó gyakorlat neve:
Access4you nemzetközi védjegy és minősítési rendszer

Megvalósítója: Access4you KFT, Berecz Balázs

Típusa (Megfelelőt ki kell választani. Több választás is lehet.):
Érzékenyítés, oktatás, attrakció elérése, **mobilitás javítása, információnyújtás**, egyéb

Univerzális (azaz minden típusú fogyatékossgal élőknek előnyös), vagy speciális (azaz csak egy speciális célcsoport igényeit szolgálja):
Univerzális, mivel minden típusú fogyatékossgal élőknek és hozzátartozójának is előnyös, továbbá ingatlantulajdonosoknak, cégeknek is, hiszen az üzleti és fenntarthatósági célokat is hatékonyan támogatja a tanúsítvány.

Relevanciája: Az Access4you védjegy az épített környezet akadálymentességéről nyújt részletes és megbízható információt mozgás, látás, hallás és kognitív speciális igénnyel élő emberek számára.

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Gyakorlati haszna, hatékonyság: A több, mint 700 nemzetközi helyszín részletes adatlapját tartalmazó Access4you adatbázis és mobil applikáció mindenki számára ingyen elérhető. A 8 érintetti csoport szempontjai figyelembevételével összeállított, 1000 pontból álló kritériumrendszerünk alapján kialakított helyszínprofilokon érintettség alapján szűrhető információk találhatók pontos méretekkel és rengeteg hasznos fotóval.

Innovatív jelleg: Hogy a szolgáltatás tartalmilag és technológiailag mindig naprakész legyen, a folyamatos tanulást és megújulást a cél. Mérhető adatokat biztosít az ESG riportok társadalmi (S) lábához. A szélesebb hozzáférhetőség több vásárlót, ügyfelet és bérlőt vonz. Valódi társadalmi hozzájárulással emeli a brand értékét.

Fenntarthatósága: Az üzleti modell megalkotásakor a fenntarthatóság mellett határoztak: az a fenntartható, ami hosszú távra tervezetten minden érdekelt csoport számára értéket teremt. Megoldást biztosít a munkaerőhiányra és segíti a munkaerő megtartását. Ingyenesen letölthető alkalmazás.

Alkalmazhatósága másutt, adaptálhatóság (változtatás nélkül átvehető-e másutt, vagy csak átalakítást, helyi viszonyokra történő adaptációt követően):
Az ingyenesen letölthető alkalmazás bárhol letölthető a világban, ez elérhető az érintettek számára. A tanúsítvány megszerzésére egy üzleti modellt alakított ki a cég. Ennek alapja, hogy az ingatlantulajdonos fizet az akkreditációért, amelyet 3 évre tud elnyerni. Ezen felül a logó használatért havidíjat köteles fizetni. A tanúsítvány nemzetközi elterjesztése folyamatban van, erre egy start-up cég szerveződött. a cég feladata a hálózatépítés és a minősítő partnerek kiképzése. A kidolgozott tanúsítvány kritériumrendszere bárhol könnyen alkalmazható, akár változtatás nélkül.

2. BeFogadó: önálló életvitel központ Pécsett

Jó gyakorlat neve:

Aktion Mensch – BeFogadó: önálló életvitel központ Pécsett

Önálló életvitelt támogató központ létrehozása fogyatékossgal élőknek Pécsett

Megvalósítója:

Aktion Mensch, People First Egyesület, VSBI

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Típusa (Megfelelőt ki kell választani. Több választás is lehet.):

Érzékenyítés, oktatás, attrakció elérése, mobilitás javítása, információnyújtás, egyéb, tanácsadás

Univerzális (azaz minden típusú fogyatékossgal élőknek előnyös), vagy speciális (azaz csak egy speciális célcsoport igényeit szolgálja):

Speciális, ugyanis különböző fogyatékossgal élő pécsiek, illetve állami és privát szereplők a célcsoport.

Relevanciája: A német Aktion Mensch pályázatának keretében a People First Egyesület – Pécs, és németországi partnere, a VSBI együttesen hoz létre Pécsen egy Önálló életvitelt támogató központot. A központban akadálymentesen kialakított tanácsadó- és találkozópontra működik fogyatékossgal élőknek, hozzátartozóiknak és az együttműködő partnereknek. A VSBI koncepciója és többéves tapasztalatai alapján a központban képzések, információnyújtás és tanácsadás zajlik a célcsoport számára.

Gyakorlati haszna, hatékonyság:

- Akadálymentes találkozópontra létrehozása a Civil Közösségek Házával együttműködésben, annak udvari különálló épületében
- Sorstársi tanácsadók általi önálló életvitel tanácsadás és képzés nyújtása
- Támogatói hálózat kiépítése az önálló életvitelhez, és sorstársi tanácsadói rendszer létrehozása
- Általános információnyújtás és nyilvános rendezvények tartása az együttműködő partnerekkel
- Az önálló életvitellel, akadálymentességgel és inklúzióval kapcsolatos tanácsadás nyújtása fogyatékossgal élőknek és hozzátartozóiknak
- Személyközpontú önálló életvitel modell kidolgozása, hálózatépítés más szereplőkkel és az önképviseleti szervezetekkel Magyarországon
- Regionális konferencia szervezése az eredményekről.

Innovatív jelleg:

A projekt egyedi jellegű, újdonság az akadálymentes találkozópontra, az önálló életvitelhez nyújtott tanácsadás és képzés.

Fenntarthatósága:

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Alkalmazhatósága másutt, adaptálhatóság (változtatás nélkül átvehető-e másutt, vagy csak átalakítást, helyi viszonyokra történő adaptációt követően):
Teljes mértékben alkalmazható máshol, más helyi szervezetekkel.

3. Rejtett város Tor-Tour-a

Jó gyakorlat neve:
Rejtett város Tor-Tour-a

Megvalósítója:
People First Egyesület (pécsi Tourinform iroda együttműködésével)

Típusa (Megfelelőt ki kell választani. Több választás is lehet.):
Érzékenyítés, oktatás, attrakció elérése, mobilitás javítása, információnyújtás, egyéb, inklúzió

Univerzális (azaz minden típusú fogyatékkal élőknek előnyös), vagy speciális (azaz csak egy speciális célcsoport igényeit szolgálja)
Univerzális, hiszen minden fogyatékkal és nem fogyatékkal élőknek is előnyös.

Relevanciája: A People First Egyesület az Erősödő Civil Közösségek támogatása által 2019-ben újdonságként speciális, figyelemfelkeltő akadálymentes idegenvezetést dolgozott ki, majd vezetett be 2021-ben állandó városi tematikus túraként a pécsi Tourinform iroda együttműködésével. Célja a társadalom érzékenyítése és bevonása. A fogyatékkal élők nem külön, hanem együtt szeretnének részt venni a turizmusban is fogyatékkal élők nélkül élő társaikkal.

Gyakorlati haszna, hatékonyság: A Rejtett város idegenvezetés más szemüveget ad az abban résztvevőkre, megmutatja, hogyan jutnak el a fogyatékkal élők egy-egy pécsi nevezetességhez. Kerekesszékekben lehet kipróbálni a városnézést, a látássérültséget modellező szemüveget kapnak a résztvevők, a hallássérültséget fül dugó segítségével

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

mutatják be a vállalkozó kedvűeknek, fehér bottal lehet járdaszegélyeket és vakvezető sávokat tapogatni, vakvezető kutyával együtt lehet sétálni.

Innovatív jelleg: újszerűség a turistáknak – másfajta szemlélet az idegenvezetésben, innovatív turisztikai kínálat Pécsen, amely a városmarketingben is kihasználható.

Fenntarthatósága: A fogyatékkal élő helyiek számára munkaalkalmat teremt az akadálymentes turizmusban. A széles partneri hálózat kiépítése a fenntarthatóság hosszú távú biztosítója.

Alkalmazhatósága másutt, adaptálhatóság (változtatás nélkül átvehető-e másutt, vagy csak átalakítást, helyi viszonyokra történő adaptációt követően): Alkalmazható máshol is, a helyi viszonyokat figyelembe véve (más város, más desztináció, más attrakciók).

4. „Matricás projekt” 1-2-3. – a pécsiek támogatásával

Jó gyakorlat neve:
„Matricás projekt” 1-2-3. – a pécsiek támogatásával!

Megvalósítója:
Pécsi lakosok, pécsi cégek, a Pécsi Közösségi Alapítvány „Élő Adás” közösségi adományozó rendezvényén gyűjtött támogatásból, illetve a Nemzeti Fogyatékosügyügyi- és Szociálpolitikai Központ Közhasznú Nonprofit Kft (NFSZK).

Típusa (Megfelelőt ki kell választani. Több választás is lehet.):
Érzékenyítés, oktatás, attrakció elérése, mobilitás javítása, információnyújtás, egyéb

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Univerzális (azaz minden típusú fogyatékkal élőknek előnyös), vagy speciális (azaz csak egy speciális célcsoport igényeit szolgálja)
Univerzális, ugyanis szinte minden fogyatékkal élőknek előnyös, sőt babakocsisoknak, időseknek, átmeneti sérülteknek, bőrröndhúzogatóknak is.

Relevanciája: A People First Egyesület – Pécs tagjai több párban (mindig egy fogyatékkal élő és egy ép, mindennemű fogyatéktól mentes tag) közösen végigjárják a Pécsen található éttermeket, kávézókat, hoteleket, boltokat, turisztikai látványosságokat, sport- és kulturális intézményeket vagy akár közintézményeket is, és személyesen feltérképezik, mely helyiség akadálymentes, majd elbeszélgetnek a tulajdonossal arról, hogy az általuk megterveztetett, elkészített matricát a bejárat ajtó üvegére felragaszthatják-e.

Gyakorlati haszna, hatékonyság: 10×10-es méretű, belülről felragasztható matricáról van szó, hasonlóan, mint a Visa, Mastercard stb. matricák. Nem hivalkodó, nem túl színes, nem figyelemelvonó, viszont arra irányítja a figyelmet, hogy az adott üzlethelyiség akadálymentes. Amennyiben az adott üzlethelyiség rendelkezik valóban akadálymentes illemhelyiséggel, egy WC felirat is megjelenik a matrica jobb alsó sarkában.

Innovatív jelleg: Magyarul és angolul elérhető, könnyen kezelhető, kategóriánként kereshető adatbázis, ahol megtalálható Pécs összes akadálymentes helyszíne, térképpel ellátva. Az egyes helyszínek fellelhetőek a wheelmap.org weboldalon, segítve ezzel a leendő látogatók döntését és erősítve Pécs (bel)város turistavonzó hatását.

Fenntarthatósága: az Egyesület semmilyen anyagi ellentételezést nem vár az éttermektől/kávézóktól/boltoktól/hotelektől, ugyanakkor a létesítmények számára pótlólagos jövedelemforrást generálhat az eddig információhiány miatt náluk nem fogyasztó vendégek többletfogyasztása.

Alkalmazhatósága másutt, adaptálhatóság (változtatás nélkül átvehető-e másutt, vagy csak átalakítást, helyi viszonyokra történő adaptációt követően): Bármely más, akadálymentesített desztinációknál, helyszíneknél könnyen és megfelelően alkalmazható.

5. Európai Sorstársi tanácsadó Tréning az Akadálymentes Turizmus területén (Peer Act Projekt)

Jó gyakorlat neve:

Európai Sorstársi tanácsadó Tréning az Akadálymentes Turizmus területén

Megvalósítója:

People First Egyesület, Zöld-Aktív Szociális Szövetkezet

Típusa (Megfelelőt ki kell választani. Több választás is lehet.):

Érzékenyítés, oktatás, attrakció elérése, mobilitás javítása, információnyújtás, egyéb

Univerzális (azaz minden típusú fogyatékossgal élőknek előnyös), vagy speciális (azaz csak egy speciális célcsoport igényeit szolgálja)

Univerzális, hiszen a trénernek minden típusú fogyatékossgal élő ember számára tudnak segíteni.

Relevanciája: A projekt fő célja az inklúzió és az egyenlő esélyek biztosítása mentén sorstársi segítő (Peer Counselor) trénernek képzése a speciális igényű és fogyatékossgal élők köréből.

Gyakorlati haszna, hatékonyság: A tréning módszertanának kidolgozásában három csoport: felnőttképzők, fogyatékossgal élő leendő trénernek és turisztikai szakemberek dolgoznak együtt. A projekt során a fogyatékossgal élő trénernek képessé válnak arra, hogy tanácsot nyújtsanak és tréningeket tartsanak az akadálymentes turizmus témában a turizmus teljes szolgáltatási területén (szállítási, szállás, gasztronómia, szabadidős tevékenységek, idegenvezetés, városi döntéshozók és tervezők). A jövőben trénerként, szaktanácsadóként dolgozhatnak a turizmusban.

Innovatív jelleg: A fogyatékossgal élők korábban jellemzően olyan személytől kaptak segítséget, aki maga nem volt fogyatékossgal élő, így kevésbé voltak hitelesek és elfogadottak az érintettek számára. Ez különösen akkor okozott problémát, amikor valaki frissen, például egy baleset után került a fogyatékossgal nélkül élők szegmensével s a fogyatékossgal élőkébe és még nem dolgozta fel ennek a traumáját. Egy sorstárs segítséget ilyen esetben a tapasztalatok szerint könnyebben elfogadják. A sorstárs tréner segítsége egy innovatív, modern megoldás.

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Fenntarthatósága: A projekt munkahelyteremtő hatású. Fluktuáció kiküszöbölése.

Alkalmazhatósága másutt, adaptálhatóság (változtatás nélkül átvehető-e másutt, vagy csak átalakítást, helyi viszonyokra történő adaptációt követően): 5 országban is jelen vannak (Magyarország mellett Németországban, Olaszországban, Spanyolországban és Horvátországban működik a sorstársi segítség), bárhol máshol a világban alkalmazható.

6. Érzékenyítő túrák Bio Biával

Jó gyakorlat neve:

Érzékenyítő túrák Bio Biával

Megvalósítója:

Mecsek Zöldút Egyesület

Típusa (Megfelelőt ki kell választani. Több választás is lehet.):

Érzékenyítés, oktatás, attrakció elérése, mobilitás javítása, információnyújtás, egyéb

Univerzális (azaz minden típusú fogyatékossgal élőknek előnyös), vagy speciális (azaz csak egy speciális célcsoport igényeit szolgálja)

Kerekesszékesek, vakok, és enyhén értelmi sérültek vesznek részt a programon, valamint az önkéntes munkára nyitott, fogyatékossgal élők is egészséges emberek.

Relevanciája: A Mecsek Zöldút egyedülálló kezdeményezése és 7 éve fennálló gyakorlata, hogy minden telihold estén túrát szerveznek a Mecsekben. A túra világosan indul, így az első 1-2 órában dr. Németh Ibolya (Bio Bia) környezeti nevelési programot tart, és az út közben fellelhető vadon termő ehető növényekkel ismerteti meg a résztvevőket. A túra időjárástól és a résztvevők számától függetlenül minden telihold alkalmával megrendezésre kerül. Mivel Bio Bia elkötelezett aktivistája annak, hogy a fogyatékossgal élők is jussanak

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

hozzá minél több természetközeli élményhez, ezért szakadatlanul keresi a bevonásuk lehetőségét, illetve szorgalmazza a túrázó társak érzékenyítését.

Gyakorlati haszna, hatékonyság: Az elmúlt közel egy évtized történéseiből 3 programot is említésre méltónak tartunk, melyeket megismerve leszűrhető a program haszna.

1. Madarak és fák napja a Jakab hegyen.

A Jakab-hegy és a babás szerkövek a Mecsek legnehezebben megközelíthető részei közé tartoznak. Ezért is volt különleges ötlet 2015-ben, hogy a madarak és fák napját együtt ünnepeljék a hegy tetején fogyatékossgal és a fogyatékoság nélkül élők a. A kezdeményezéshez csatlakoztak a kővágószőlősi általános iskola diákjai és szakmai támogatást nyújtottak a Duna-Dráva Nemzeti Park szakemberei. A programra a mozgáskorlátozottakat négykerék-meghajtású terepjárókkal vitték fel az önkéntesek, a vakok és értelmi sérültek pedig segítő kísérekkel mászták meg a hegyet. A rendezvény életre szóló élmény volt a fogyatékossgal élő résztvevők számára.

2. Telihold túrák Bio Biával

2016-ban kezdeményezte a Bio Bia a telihold túrákat. A programmal a cél a környezeti nevelésen túl az is volt, hogy a Mecsek Zöldút aktív tagjai közötti közösségi élet fennmaradjon. A programon volt, hogy csak két fő, de volt, hogy több mint 50 fő vett részt. Évi egy-két alkalommal a túra az érzékenyítés céljával kerül megrendezésre. A célcsoport igényeit figyelembe véve olyan útvonal kerül kiválasztásra, ahol kerekesszékekkel is végig lehet menni. Természetesen nem probléma, ha egy két helyen fizikai segítséget kell nyújtani (pl. pár lépcsőn felsegíteni a kerekesszéket), mivel ez is az érzékenyítés része. A mozgáskorlátozottak bevonása mellett volt már program vakok és gyengénlátók részére is. A programok eredményeként számos túratárs önkéntesként segíti az orfűi Akadálymentes Turizmus Nap sikeres lebonyolítását.

3. Inkluzív túra Orfűn

2017-ben került először megrendezésre Orfűn az Akadálymentes Turizmus Napja. A rendezvény minden évben, szeptember első szombatján kerül lebonyolításra. A rendezvény hagyományos kísérőprogramja egy vasárnapi inkluzív túra. Viszonylag nehéz terepen, Orfűről Husztótra gyalogolnak át a résztvevők. A program nyitott a vakok számára is. Számukra a folyamatos segítséget felváltva biztosítják a túra résztvevői, önkéntesen és spontán. A túra első szakaszán részt tudnak venni a kerekesszékesek is, de a kerékpárút végével nehezzé válik számukra a terep, és ők vissza kell forduljanak. Természetesen a végállomásra történő szállításuk megoldott, így együtt fogyaszthatják el a túra résztvevőivel Husztóton a célban felszolgált helyi termékes szeretetbűfé finomságait. 2024-től sokat javul az infrastruktúra, mivel elkészül Orfű és Kovácsszénája között az akadálymentes közlekedést lehetővé tévő erdei kerékpáros út, amely egyben a Mecsek legszebb akadálymentes túraútvonala lesz.

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Innovatív jelleg: A program, miközben élményt nyújt a fogyatékossgal élők számára, természetismereti információkkal gazdagítja a résztvevők tudását, és érzékenyíti is az egészséges résztvevőket

Fenntarthatósága: A telihold túra önkéntes alapon működik már 7 éve. Ezek közül évi egy, maximum két alkalommal kerül sor fogyatékossgal élők bevonására.

Alkalmazhatósága másutt, adaptálhatóság (változtatás nélkül átvehető-e másutt, vagy csak átalakítást, helyi viszonyokra történő adaptációt követően): A módszer másutt is jól alkalmazható.

7. Akadálymentes Turizmus Nap Orfű

Jó gyakorlat neve:

Akadálymentes Turizmus Nap Orfű

Megvalósítója:

Gyeregyalog.hu Egyesület, People First Egyesület, Orfűi Turisztikai Egyesület, Orfűi Önkormányzat.

Típusa (Megfelelőt ki kell választani. Több választás is lehet.):

Érzékenyítés, oktatás, **attrakció elérése**, mobilitás javítása, információnyújtás, egyéb

Univerzális (azaz minden típusú fogyatékossgal élőknek előnyös), vagy speciális (azaz csak egy speciális célcsoport igényeit szolgálja)

A rendezvény univerzális, azaz sokféle fogyatékossgal élő embert várnak a szervezők.

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Relevanciája: A 2017 óta minden évben szeptember első szombatján megrendezett Akadálymentes Turizmus Nap helyszíne Orfű. A fesztiválhangulatú rendezvény megrendezésével a fő cél a fogyatékossgal élőket olyan élményekhez juttatni, melyeket amúgy nem, vagy csak nehezen tudnak átélni, de az egészséges turisták számára ezek közkedveltek és magától értetődő szolgáltatások. A rendezvényen mindenki jól érezheti magát sérültként és „épként” egyaránt, szórakozhat, miközben felfedezi, hogy sérült társaink ugyanolyan emberek, mint a fogyatékossgal nélkül élők. Fontos cél az inklúzió, a társadalom érzékenyítése és hogy az ép társadalom ismerje meg a fogyatékossgal élők képességeit, lehetőségeit, és a segítségnyújtás mikéntjét. A rendezvény tartós hatásaként nőtt Orfűn az akadálymentes szállások száma, és a turisztikai szolgáltatók és az önkormányzat dolgozói sokkal empatikusabban és szakszerűbben állnak az akadálymentes turizmus ügyéhez, mint korábban.

Gyakorlati haszna, hatékonyság: Az önkéntesek részvételével és ingyenesen felajánlott szolgáltatások között évről évre szerepel a sárkányhajózás, vitorlázás, motorcsónakázás, motorkerékpározás, lovaglás, lovaskocsikázás, horgászat. Különleges és maradandó élmény a vakok számára az autóvezetés élményének a megismerése, melyet egy hivatásos gépkocsivezetést oktató biztosít évről évre, ugyancsak felajánlasként.

Innovatív jelleg: A rendezvényen csaknem 100 önkéntes közreműködő segítségével olyan turisztikai élményeket szerezhetnek az érintettek, amelyek más esetekben nem hozzáférhetők a számukra. Kerekesszékes embert beemelnek a sárkányhajóba vagy a vitorlásba, súlyos mozgáskorlátozottat hevederrel rögzítve motorozni visznek, teljesen vakok, vagy agyi károsodás miatti súlyos mozgáskorlátozottak kipróbálhatják az autóvezetés élményét. A szervezők a fesztivál élményelem kínálatával azt kívánják demonstrálni, hogy kellő akarat és jó szándék esetén a fizikai akadályok áthidalhatók, és számos élmény elérhetővé tehető a fogyatékossgal élő személyek számára is.

Fenntarthatósága:

1. Pénzügyi fenntarthatóság: A szervezők szinte minden évben forráshiányosan vágnak bele a rendezvény szervezésében. Szerencsére van 5 olyan civil szervezet, akik számára kiemelten fontos az esemény megvalósítása. Ezek közül mindig azok állnak az élre, akiknek sikerül közvetlenül erre a célra forrást szerezni, vagy akik más projektjeikhez kötve tudják a finanszírozás nagy részét felvállalni. A rendezvény finanszírozása 4 pilléren áll: pályázati források, céges szponzori támogatások, mikroadományok gyűjtése, és az önkéntesek munka- és élményelem felajánlásai.

2. Környezeti fenntarthatóság. A rendezvény hagyományosan nagy hangsúlyt fektet a környezeti nevelésre és a szemléletformálásra. A Magyar Madártani Egyesület és az Orfűi Barlangász Egyesület interaktív standot működtet a rendezvényen, a Gyeregyalog egyesület pedig Bio Bia vezetésével vadon termő növények hasznosításával kapcsolatban szervez workshopot.

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Alkalmazhatósága másutt, adaptálhatóság (változtatás nélkül átvehető-e másutt, vagy csak átalakítást, helyi viszonyokra történő adaptációt követően): A módszer másutt is jól alkalmazható.

8. Akadálymentes horgász helyek kialakítása

Jó gyakorlat neve:

Akadálymentes horgász helyek kialakítása fogyatékossgal élők számára

Megvalósítója: Magyar Országos Horgász Szövetség; horgász egyesületek

Típusa (Megfelelőt ki kell választani. Több választás is lehet.):

Érzékenyítés, oktatás, attrakció elérése, mobilitás javítása, információnyújtás, egyéb

Univerzális (azaz minden típusú fogyatékossgal élőknek előnyös), vagy speciális (azaz csak egy speciális célcsoport igényeit szolgálja)

A kezdeményezés speciális(nak tűnik), látszólag csak egy különleges célcsoport igényeit elégíti ki, azonban ez a célcsoport több tízezer ember érint Magyarországon, ha a közel 800 000 fős horgásztársadalomban a teljes lakosságon belüli arányhoz hasonló a fogyatékossgal élők aránya. Mivel a fogyatékossgal élők jelentős része csak kísérel tud utazni és így a horgász helyet megközelíteni is, a családtagok, kísérők további közvetett célcsoportot jelentenek.

Relevanciája: A horgász közösség Magyarország legszámosabb civil szervezete, mintegy 800 000 regisztrált taggal. Úgynevezett turistajeggyel arra is van lehetőség, hogy érvényes állami engedély nélkül és horgásszon a(z akár fogyatékossgal élő) horgász vendég, vagyis a célcsoport a 800 000 fő akadályozottsággal élő halmazát is meghaladja. Nem kizárólag a horgászat mint elsődleges motiváció miatt hazánkat felkereső fogyatékossgal élő turisták számára lehet fontos az akadálymentes(itett) horgászat, hanem a más motivációval nálunk tartózkodó vendégek programlehetőségeinek színesítése, szélesítése, ezáltal magasabb színvonalú élmény nyújtása miatt is.

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Gyakorlati haszna, hatékonyság: A horgászat az egyik legnépszerűbb, ha nem a legnépszerűbb hobbi Magyarországon, amelynek ráadásul komoly multiplikátor hatása van. A jó gyakorlat más hazai horgászhelyeken is követőre találhat, ebben a Magyar Országos Horgász Szövetség támogató partner. A fogyatékosággal élőkkel történő interakciók az „egészséges” horgásztársadalom érzékenyítéséhez járulhat hozzá.

Innovatív jelleg: A 2023. év végén elfogadott Nemzeti Horgászturisztikai Stratégia szerint Magyarországon a több ezer mozgáskorlátozott horgász számára a természetes vizeken a biztonságos és akadálymentesen megközelíthető horgászat jelenleg rendkívül kevés helyen biztosított, az elérhető akadálymentes horgász helyek száma az ország teljes területén nem éri el a 100-at sem, ami rendkívül csekély a horgászok létszámához és az esélyegyenlőségi irányelveket és a magyarországi és nemzetközi törekvéseket figyelembe véve. Ma, a teljesség igénye nélkül, a Velencei-tónál, a Tisza-tónál, Vas vármegye horgásztavainál, a Ráckevei Dunán és Kaposváron találkozhatunk ilyen, a mozgáskorlátozottak részére kialakított horgász helyekkel, de hivatalos „Access4you” tanúsítvánnyal, védjeggyel mindösszesen egyetlen horgász hely rendelkezik, ez a Csepeli HE által a Ráckevei Duna-ágon kialakított horgász hely. Az auditálás alapján az említett horgász állás megfelel a kerekesszékesek, babakocsis kismamák, idősek, mozgásukban korlátozottak számára.

Fenntarthatósága:

1. Pénzügyi fenntarthatóság: A horgászat az egyik legnépszerűbb, ha nem a legnépszerűbb hobbi Magyarországon, és ugyan a fogyatékosággal élők horgászattal összefüggő anyagi terhei minimálisan alacsonyabbak (bizonyos díjakat nem kell fizetniük), az általuk vásárolt területi engedélyek, horgászfelszerelések, illetve a hagyományos turizmus szektorban elköltött összegek révén érezhetően növelik a fogadó térség turisztikai bevételeit. Az akadálymentesített horgász helyek fenntartási költsége minimális, a legnagyobb gondot a vandalizmus, az eltört, elloptott táblák pótlása okozza.
2. Környezeti fenntarthatóság: az akadálymentes horgász helyek kialakítása minimális környezetátalakítással és semmilyen környezeti károsítással nem jár; a horgászturizmushoz köthető környezettudatosság, szemléletformálás hosszú távon társadalmi/környezeti haszonként jelentkezik.

Alkalmazhatósága másutt, adaptálhatóság (változtatás nélkül átvehető-e másutt, vagy csak átalakítást, helyi viszonyokra történő adaptációt követően): a már működő kezdeményezések, elsősorban az „Access4you” tanúsítvánnyal rendelkező horgász hely, más térségekben is példaként szolgálhat; a szervezési, kommunikációs, műszaki megoldások egy része más szabadidő sportoknál (pl. íjászat, vadászat) is adaptálható.

9. „Akadálymentes turizmus” című egyetemi alapképzési fakultatív kurzus a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Jó gyakorlat neve:

„Akadálymentes turizmus” kurzus Turizmus-vendéglátás egyetemi BSC képzésben

Megvalósítója:

Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Marketing és Turizmus Intézet

Típusa (Megfelelőt ki kell választani. Több választás is lehet.):

Érzékenyítés, oktatás, attrakció elérése, mobilitás javítása, információnyújtás, egyéb

Univerzális (azaz minden típusú fogyatékossgal élőknek előnyös), vagy speciális (azaz csak egy speciális célcsoport igényeit szolgálja)

A kezdeményezés univerzális, minden, fogyatékossgal élő ember számára fontos lehet, mert az ő életüknek ugyanúgy szerves része a turizmus, mint „ép” társaiknak, és a turizmus ugyanúgy hozzájárul boldogságérzetükhöz. A jövő turisztikai szakembereinek érzékenyítésével és professzionális oktatásával elérhető, hogy a fogyatékossgal élők turisztikai élményeinek minősége javuljon, és ezáltal életminőségük is magasabb szintre emelkedjen.

Relevanciája: A fogyatékossgal élők a Föld népességének mintegy hetedét adják, és bár igényeik, elvárásaik, motivációik utazásaik során szinte teljesen megegyeznek fogyatékossgal nélkül élők társaikéval, a turizmusban való részvételüket egyelőre számos tényező korlátozza, többek között a megfelelően képzett szakemberek hiánya. A képzést elvégző hallgatók fogékonyabbak, érzékenyebben lesznek a fogyatékossgal élők sajátos igényei iránt és magasabb tudásszinttel rendelkeznek ezen igények kielégítésére. Az őket alkalmazó vagy az általuk indított vállalkozások, szervezetek javítják az adott desztinációk versenyképességét a turizmus piacán.

Gyakorlati haszna, hatékonyság: A turizmus szektor egészének eredményességét és az egyes desztinációk, illetve turisztikai szolgáltatók egyéni sikerességét, versenyképességét is pozitívan befolyásolja, ha professzionális megoldásokkal és a speciális célcsoport speciális igényeire érzékeny hozzáállással szolgálják ki a fogyatékossgal élő vendégeket. A kurzust elvégző hallgatók, leendő turisztikai szakemberek magasabb szintű kiszolgálást és élményt tudnak biztosítani a fogyatékossgal élő utazók számára.

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Innovatív jelleg:

Magyarországon az akadálymentes turizmus nem épült még be a turizmus-vendéglátás alapképzésbe, annak ellenére, hogy a lakosság mintegy 10%-a érintett a kérdésben Magyarországon és sokuk részvételét a turizmusban komolyan gátolja a fogyatékoság.

Fenntarthatósága:

1. Pénzügyi fenntarthatóság: mivel a turizmus-vendéglátás alapszak népszerű Magyarországon, a célcsoport hosszú távon biztosítottnak látszik. A hosszú távú cél, hogy minden turizmus-vendéglátás alapszakon legalább specializáció formájában megjelenjen a fogyatékosággal élők turizmusának kérdésköre.
2. Környezeti fenntarthatóság: A képzés semmilyen pótlólagos környezeti terheléssel nem jár.

Alkalmazhatósága másutt, adaptálhatóság (változtatás nélkül átvehető-e másutt, vagy csak átalakítást, helyi viszonyokra történő adaptációt követően): A kurzus gyakorlatilag változtatás nélkül adaptálható minden turizmus-vendéglátás alapszakon, esetleg a helyi civil vagy egyéb szervezetek fogyatékosággal élők támogatására irányuló kezdeményezései esettanulmány jelleggel beemelhetők a kurzus tananyagába vagy szakmai kirándulás keretében megismerhetők.

10. A belföldi akadálymentes turizmust népszerűsítő imázsfilm

Jó gyakorlat neve:

Akadálymentes turizmus című imázsfilm

Megvalósítója:

Hungary4All Nonprofit Kft.

Típusa (Megfelelőt ki kell választani. Több választás is lehet.):

Érzékenyítés, oktatás, **attrakció elérése**, **mobilitás javítása**, **információnyújtás**, egyéb

Erasmus+

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával

Univerzális (azaz minden típusú fogyatékossgal élőknek előnyös), vagy speciális (azaz csak egy speciális célcsoport igényeit szolgálja)
A rendezvény univerzális, azaz sokféle fogyatékossgal élő embert várnak a szervezők. A filmben ki is emelik, hogy a filmben bemutatásra kerülő helyszínek és attrakciók nem csupán mozgás-, hanem látás- és hallássérültek számára is valós akadálymentesítettséget kínálnak.

Relevanciája:

A fogyatékossgal élők turizmusban történő részvételének egyik legkomolyabb akadálya a valóban akadálymentesített helyszínekkel (attrakciókkal, illetve turisztikai szolgáltatásokkal) kapcsolatos hiteles információ hiánya, amely a szegmens utazásokból való kimaradásának egyik legfőbb oka.

Gyakorlati haszna, hatékonyság:

A kereslet oldaláról információhoz jutás valóban akadálymentesített desztinációkról, a kínálat oldaláról pedig a fogyatékossgal élők utazásainál jelentkező problémákról, igényekről. A népszerű közösségi médiacsatornán, a YouTube-on megnézhető film linkje más közösségi médiaplatformokon és egyéb információs csatornákon könnyen és egyszerűen megosztható, így az üzenet viszonylag kis költséggel sok érintetthez eljuttatható.

Innovatív jelleg:

A legtöbb hasonló jellegű imázsfilm (és általában az akadálymentesítés) nem megy túl a rámpák építésén és a kerekesszékekkel érkező vendégek igényeinek kielégítésén. A szóban forgó imázsfilmben látássérültek és siketek, illetve hallássérültek számára is élvezhető szolgáltatások, attrakciók kerülnek bemutatásra.

Fenntarthatósága:

1. Pénzügyi fenntarthatóság: A projekt gesztora, a HUNGARY4ALL Nonprofit Kft. (egy dán-magyar tulajdonú utazási iroda) korábban csak mozgássérült vendégek beutaztatásával foglalkozott, tevékenységük diverzifikálásaként vállalták fel az új szolgáltatást, a belföldi turizmus szervezését fogyatékossgal élők részére. Mivel utazási irodai tevékenységről szól, a fogyatékossgal élő utazók által fizetett összegek biztosítják a projekt pénzügyi fenntarthatóságát.

2. Környezeti fenntarthatóság: Az utazási iroda filmjében csoportosan utazó turistákat láthatunk, az ilyen utazásnak pedig kisebb az egy főre jutó környezeti lábnyoma, mint az egyénileg szervezett utazásoké.

Alkalmazhatósága másutt, adaptálhatóság (változtatás nélkül átvehető-e másutt, vagy csak átalakítást, helyi viszonyokra történő adaptációt követően): A film teljes mértékben adaptálható, az ország számos turisztikai desztinációjának csak egy kis töredékét sikerült bemutatnia 26 perc alatt. Az imázsfilm stílusa, képi világa, a különböző fogyatékossgal élők megszólaltatása másutt is adaptálható, akárcsak a konkrét megoldások, pl. mobil rámpák bemutatása, jelbeszéd színházi előadás népszerűsítése.

Felhasznált irodalmak

- AGOVINO, M. – CASACCIA, M. – GAROFALO, A. – MARCHESANO, K. (2017): *Tourism and disability in Italy. Limits and opportunities*. Tourism Management Perspectives 23: pp. 58-67.
- BUHALIS, D. – DARCY, S. – AMBROSE, I. (2012): *Best Practice in Accessible Tourism: Inclusion, Disability, Ageing Population and Tourism*. Channel View Publications, Bristol/Buffalo/Toronto
- CSAPÓ J. – GERDESICS V. – GONDA T. – RAFFAY Z. – TÖRÖCSIK M. (2018): *Turizmus: a magyar lakosság turizmussal kapcsolatos beállítódása generációs szemléletű vizsgálattal – országos reprezentatív személyes (n=2001) és online (n=1085) megkérdezés, fókuszcsoporthoz viták eredményei*. Pécs, Magyarország: PTE KTK (2018), 115p.
- CSAPÓ J. – GONDA T. (2019): *A hazai lakosság utazási motivációinak és szokásainak elemzése az aktív turizmus és a fizikai aktivitás tekintetében*. Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok 4 : 4 pp. 57-70. , 14 p. (2019)
- CSAPÓ J. – TÖRÖCSIK M. – NAGY Á. (2019): *Nemturizmus és életstílus összefüggések*. Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok 4 : 2 pp. 5-18., 14 p. (2019)
- CSESZNÁK É. – GULYÁS A. – KÁDÁRNÉ SZABÓ G. – MASCHER R. – MÓGA E. – ONÓDI Á. (2009): *A hozzáférés teljesebb körű biztosítása a fogyatékkal élőknél számára*. In: VÁSÁRHELYI, T. (szerk.): *Múzeum és iskola. Múzeumok a közoktatás szolgálatában*, kutatási jelentés. Szentendrei Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre. pp. 81–97.
- DARCY, S. – DICKSON, T. J. (2009): *A whole-of-life approach to tourism: The case for accessible tourism experiences*. Journal of Hospitality and Tourism Management 16: pp. 32-44.
- FARKAS, J. – RAFFAY, Z. – GONDA, T. (2023): *Utazástudomány: akadálymentességi dimenziók*. Akadémiai Kiadó, Budapest
- GÁLNÉ KUCSÁK K. (2008): *A sötétség vándorai: A látássérültek turizmusának helyzete és esélyei Magyarországon*. Turizmus Bulletin 12(2): pp. 53-59.
- GONDA T. – NAGY D. – RAFFAY Z. (2019): *The impact of tourism on the quality of life and happiness*. Interdisciplinary Management Research / Interdisziplinäre Managementforschung 15 pp. 1790-1803. 14p. (2019)
- KÁLDY M. (2010): *Jó gyakorlatok a múzeumpedagógiában – az innováció és alkalmazás hazai lehetőségei*. In: BERECSKI I. – SÁGHI I. (szerk.): *Bevezetés, tudás és gyakorlat. Múzeumpedagógiai módszerek – európai példák és hazai alkalmazások. Módszertani fejlesztés. Múzeumi Iránytű*, 5. Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Képzési Központ. pp. 5-7.
- KITCHIN, R. (2009). Space II. In: *International Encyclopedia of Human Geography*. 10.1016/B978-008044910-4.01126-3.
- KITCHIN, R. (2015): *Positivist Geography*, In: *Approaches in Human Geography* pp.23-34. Publisher: Sage 2015
- KITCHIN, R. & DODGE, M. (2017). *The (In)Security of Smart Cities: Vulnerabilities, Risks, Mitigation, and Prevention*. In: *Journal of Urban Technology*. 1-19. 10.1080/10630732.2017.1408002.
- SHAW, G. – COLES, T. (2004): *Disability, holiday making and the tourism industry in the UK: a preliminary survey*. Tourism Management 25: pp. 397–403.

VÉGH ZS. (2005): *A segítséggel élők turisztikai lehetőségei Magyarországon*. Turizmus Bulletin 4: pp. 26-38.

VILA, T. D. – DARCY, S. – GONZÁLEZ, E. A. (2015): *Competing for the disability tourism market – A comparative exploration of the factors of accessible tourism competitiveness in Spain and Australia*. Tourism Management 47: pp. 261-272.

ZAJADACZ, A (2014): Accessibility of Tourism Space from a Geographical Perspective. Tourism, 24(1): 45-50.

ZAJADACZ, A. – LUBARSKA, A. (2019): *Development of a Catalogue of Criteria for Assessing the Heritage Site*. Studia Periegetica nr2(26)2019 DOI: 10.26349/st.per.0026.06

ZAJADACZ, A. – LUBARSKA, A.(2020): *Sensory gardens as place for outdoor recreation adapted to the needs of people with visual impairments*. Studia Periegetica nr2(30)2020 DOI: 10.5604/013001.0014.3170

ZSARNÓCZKY M. (2018): *The Future Challenge of Accessible Tourism in the European Union*. Vadyba Journal of Management 2(33): pp. 39-43.

Egyéb források:

AKADÁLYMENTES TURIZMUS: <http://szakmai.itthon.hu/akadalymentes-turizmus> (2017. 10. 04.) Letöltés időpontja: 2020. július 2.

MOTIVÁCIÓ ALAPÍTVÁNY ÉS A REVITA ALAPÍTVÁNY KUTATÓMŰHELYE (2009): *Fogyatékos emberek turisztikai szokásai és igényei*. http://revitaalapitvany.hu/letoltes/tanulmanyok/turizmus_vezetoj_osszefoglalo.pdf

UNWTO (2016): *Highlights of the 1st UNWTO Conference on Accessible Tourism in Europe* (San Marino, 19-20 November 2014). <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284417902>, letöltési időpontja: 2024. január 18.

WHO (2011): *World Report on Disability*. Summary. Malta

1998. évi XXVI. törvény

Országos Fogyatékosügyi Program (2015–2025.)

<https://nepszamlalas2022.ksh.hu/eredmenyek/vegleges-adatok>

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_with_disability#Self-](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_with_disability#Self-reported_disability_.28limitation_in_usual_activities_due_to_health_problems.29)

[reported_disability_.28limitation_in_usual_activities_due_to_health_problems.29](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_with_disability#Self-reported_disability_.28limitation_in_usual_activities_due_to_health_problems.29). Letöltés időpontja: 2024. február 20.

European Parliament resolution of 29 October 2015 on new challenges and concepts for the promotion of tourism in Europe (2014/2241(INI)). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015IP0391>, Letöltés időpontja: 2024. február 20.